

Konsultativ tjänsteman
Kristel Englund

REPUBLIKENS PRESIDENTS FÖRORDNING OM SKÖTSELN I LANDSKAPET ÅLAND AV DE UPPGIFTER SOM HÖR TILL DET UTBETALANDE ORGANET OCH DEN FÖRVALTANDE MYNDIGHETEN FÖR EUROPEISKA JORDBRUKSFONDEN FÖR LANDSBYGDSUTVECKLING (EJFLU)

1. Systemet med överenskommelseförordningar

Bestämmelserna om fördelningen av lagstiftningsbehörighet mellan riket och landskapet Åland finns i självstyrelselagen för Åland (1144/1991), nedan *självstyrelselagen*. Utgångspunkten i självstyrelselagen är principen enligt vilken behörigheten i förvaltningsärenden följer lagstiftningsbehörigheten. Ansvaret för kostnaderna följer av förvaltningsansvaret, om inte något annat föreskrivs.

I 32 § i självstyrelselagen finns bestämmelser om ett system enligt vilket uppgifter som ankommer på rikets förvaltning kan överföras för en bestämd eller obestämd tid på landskapets myndigheter. På motsvarande sätt kan uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet. Överföringen sker genom förordning och med landskapsregeringens samtycke. En överenskommelseförordning kan sägas upp ensidigt.

Enligt 32 § 3 mom. i självstyrelselagen utfärdas överenskommelseförordningar av republikens president. Utlåtande av Ålandsdelegationen ska alltid begäras.

2. Lagstiftningsbehörigheten

Enligt 18 § (Landskapets lagstiftningsbehörighet) 15 punkten i självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om jord- och skogsbruk och styrning av lantbruksproduktionen, dock så att förhandlingar skall föras med de statsmyndigheter saken gäller innan lagstiftningsåtgärder angående styrning av lantbruksproduktionen vidtas. Enligt 27 § (Rikets lagstiftningsbehörighet) 15 punkten i självstyrelselagen har däremot riket lagstiftningsbehörighet i fråga om priset på lantbruks- och fiskeriprodukter samt främjande av export av lantbruksprodukter. Självstyrelselagen stiftades innan Finland blev medlem i Europeiska unionen, och efter inträdet i unionen har lantbruksinkomstförhandlingar om priserna på lantbruksprodukter inte förts.

Behörigheten i fråga om Europeiska unionens gemensamma jordbrukspolitik har delats mellan riket och landskapet i enlighet med vad som ovan sagts. På grundval av den delade behörigheten har praxis utvecklats för vilka stödformer som ska omfattas av landskapet Ålands behörighet och vilka som ska omfattas av rikets behörighet. Den nuvarande delade behörigheten skapades medan jordbrukspolitiken var en rent nationell angelägenhet. Sedan Finland anslöt sig till Europeiska unionen och blev en

del av den europeiska gemensamma marknaden är detta politikområde inte längre en nationell fråga, utan Finland är i likhet med övriga medlemsstater bundet av unionens gemensamma jordbruks- och fiskeripolitik. Avtal om priser på jordbruksprodukter ingår följaktligen inte nationellt i enlighet med vad som föreskrivs i nuvarande självstyrelselag.

Självstyrelselagen för Åland har i fråga om priserna på lantbruksprodukter av hävd tolkats så att rikets behörighet omfattar de stödsystem genom vilka jordbruksproducenterna betalas ersättningar för prissänkningar. I dessa stödformer ingår till exempel inte element som avser kostnader för särskilda åtgärder. På grundval av vad som nämnts ovan har det medan Finland varit medlem i Europeiska unionen av hävd ansetts att rikets behörighet omfattar de direktstöd som helt finansieras av Europeiska unionen, det vill säga med medel ur Europeiska garantifonden för jordbruket (EGJF), och de nationella stöd till jordbruket och trädgårdsodlingen som beviljas enligt lagen om nationella stöd och finansieras via statsbudgeten. Till landskapets behörighet igen hör de stöd för utveckling av landsbygden som delfinansieras med medel ur Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu), nedan *Ejflu*.

Enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2115 om fastställande av regler om stöd för de strategiska planer som medlemsstaterna ska upprätta inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken (strategiska GJP-planer) och som finansieras av Europeiska garantifonden för jordbruket (EGJF) och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) samt om upphävande av förordningarna (EU) nr 1305/2013 och (EU) nr 1307/2013, nedan *förordningen om strategiska planer*, kan en medlemsstat ha bara en strategisk GJP-plan. Under föregående finansieringsperiod hade landskapet Åland ett eget landsbygdsutvecklingsprogram. Den strategiska GJP-planen täcker såväl de direktstöd som finansieras helt med medel ur EGJF som de stöd- och ersättningssystem som sammanhänger med utveckling av landsbygden och delfinansieras med medel ur Ejflu. På grund av förordningen om strategiska planer innehåller Finlands strategiska plan också delar för landskapet Åland och bland annat beskrivningar av de stöd- och ersättningssystem som landskapet har beslutat att ta i bruk under den pågående finansieringsperioden och som omfattas av landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet.

3. Bakgrunden till förordningen

En väsentlig del av Europeiska unionens gemensamma jordbrukspolitik består i de stöd som delfinansieras från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutvecklingsmedel (Ejflu) och förvaltningen av stöden. Bestämmelser om förvaltningen av medel ingår i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2116 om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken och om upphävande av förordning (EU) nr 1306/2013, nedan *den horisontella förordningen*. Närmare bestämmelser om de krav som ställs på förvaltningen av det utbetalande organet och skötseln av det utbetalande organets uppgifter ingår i kommissionens delegerade förordning (EU) 2022/127 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2116 med bestämmelser om utbetalande organ och andra organ, ekonomisk förvaltning, avslutande av räkenskaper, säkerheter och användning av euron, nedan *den delegerade förordningen om utbetalande organ* och i kommissionens genomförandeförordning

(EU) 2022/128 om fastställande av tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2116 om utbetalande organ och andra organ, ekonomisk förvaltning, räkenskapsavslutning, kontroller, säkerheter och öppenhet, nedan *förordningen om ekonomisk förvaltning*.

De nämnda förordningarna utgör direkt tillämplig rätt i medlemsstaterna och de förpliktar varje medlemsstat att godkänna, dvs. ackreditera, ett utbetalande organ via vilket de stöd som finansieras genom EGJF och Ejflu betalas och som svarar för förvaltningen och kontrollen av dem.

Enligt artikel 123.1 i förordningen om strategiska planer ska varje medlemsstat utse en nationell förvaltande myndighet för sin strategiska GJP-plan. Medlemsstaterna får, med beaktande av sina konstitutionella och institutionella bestämmelser, utse regionala förvaltande myndigheter som ska ansvara för vissa eller alla de uppgifter som avses i artikel 123.2.

Enligt artikel 124.1 i förordningen om strategiska planer ska varje medlemsstat inrätta en nationell kommitté (övervakningskommitté) som ska övervaka genomförandet av den strategiska GJP-planen och vars uppgifter bestäms i 3 och 4 punkten. Enligt artikel 124.5 får dock den berörda medlemsstaten inrätta regionala övervakningskommittéer som ska övervaka genomförandet av de regionala delarna och informera den nationella övervakningskommittén om detta.

4. Förordningens syfte och huvudsakliga innehåll

Syftet med den föreslagna förordningen är att med beaktande av Europeiska unionens nya bestämmelser gällande Ejflu fortsätta med rådande förfarande i förvaltningen av Europeiska unionens medel. Också under denna finansieringsperiod bör det finnas ett enda utbetalande organ i Finland. I den föreslagna förordningen ingår nödvändiga bestämmelser om den behöriga myndigheten, det utbetalande organet och skötseln av dess uppgifter, det attesterande organet, förvaltande myndighet samt ansvaret för kostnaderna för skötseln av det utbetalande organets och den förvaltande myndighetens uppgifter.

Enligt 1 § ska förordningen tillämpas på de stöd- och ersättningssystem som med stöd av självstyrelselagen för Åland omfattas av landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet.

Enligt 2 § ska jord- och skogsbruksministeriet vara den behöriga myndighet som bl.a. godkänner det utbetalande organet alldeles som nu. Ålands landskapsregering ska för sin del sköta de uppgifter som anknyter till godkännande av betalningarna och tillsyn av stödtagarna.

Enligt den föreslagna 3 § ska Livsmedelsverket som avses i lagen om Livsmedelsverket (371/2018) vara det utbetalande organet också i fråga om stöd som finansieras från Ejflu och som omfattas av landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet alldeles som nu. Livsmedelsverket ska bl.a. sköta de uppgifter som anknyter till betalningarna av stöden och rapportera till kommissionen på det sätt som bestäms i Europeiska unionens lagstiftning samt sköta de uppgifter som enligt bestämmelser ankommer på det, till den del dessa inte har getts åt Ålands landskapsregering.

Det utbetalande organet kan enligt den horisontella förordningen delegera vissa uppgifter till utomstående organ. Sådana uppgifter är t.ex. godkännande av utbetalningar, bokföring och tillsyn över stödtagarna. Det utbetalande organet svarar trots detta för att landsbygdsfondens medel sköts oklanderligt och att bokföringshandlingarna uppdateras. Bestämmelserna om uppgiftsfördelningen mellan Livsmedelsverket och Ålands landskapsregering finns i 4 §. Med anledning av Europeiska unionens lagstiftning föreslås att Livsmedelsverket ska sköta de uppgifter som föreskrivs i bilaga I.1.A första stycket ii och iii i den delegerade förordningen om utbetalande organ, så som betalningarna av stöden till stödtagare, bokföring och rapportering till kommissionen, till den del dessa inte har getts åt Ålands landskapsregering. Ålands landskapsregering ska för sin del sköta de uppgifter som föreskrivs i bilaga I.1.A första stycket i den delegerade förordningen om utbetalande organ, så som godkännande av betalningarna samt administrativ kontroll och tillsyn på plats. Den föreslagna uppgiftsfördelningen motsvarar i praktiken den nuvarande uppgiftsfördelningen mellan Livsmedelsverket och landskapet Åland.

Enligt den delegerade förordningen om utbetalande organ ska uppgifterna och skyldigheterna definieras tydligt när uppgifter som hör till ett utbetalande organ delegeras till andra organ. Det andra organet ska försäkra det utbetalande organet att det på ett godtagbart sätt kan utföra de uppgifter som delegerats till det. Det andra organet ska med regelbundna mellanrum rapportera om resultaten av den kontroll som har utförts. Det utbetalande organet och det andra organet ska ingå ett skriftligt avtal som preciserar bl.a. de uppgifter och verifikat som ska lämnas till det utbetalande organet samt den tidsfrist inom vilken de ska lämnas. Därför föreslås att närmare överenskommelse om skötseln av det utbetalande organets uppgifter ska ingås genom avtal mellan Livsmedelsverket och Ålands landskapsregering. Avsikten är att avtalet ska innehålla närmare bestämmelser om bl.a. uppgifterna, skyldigheterna och rapporteringen samt utnyttjandet av det utbetalande organets databaser i anknytning till detta.

Enligt den horisontella förordningen ska till kommissionen årligen lämnas intyg över att det utbetalande organets utbetalningar överensstämmer samt en revisionsberättelse över det utbetalande organets verksamhet. Intygen och revisionsberättelsen utarbetas av ett attesterande organ, som ska vara oberoende av det utbetalande organets verksamhet. Det attesterande organets rättigheter följer inte av det utbetalande organets rättigheter. Därför föreslås i 5 § en bestämmelse om att det organ som utfärdar intyg som gäller det utbetalande organet ska sköta uppgifterna som attesterande organ också inom den föreslagna överenskommelseförordningens tillämpningsområde i landskapet Åland.

Under den föregående finansieringsperioden fungerade en revisionsammanslutning som det attesterande organet. Under denna finansieringsperiod har till attesterande organ utsetts en oberoende attesterande myndighetsenhet i anslutning till finansministeriets controllerfunktion. De tjänstemän som är anställda vid enheten för det attesterande organet är således anställda hos riket. Därför föreslås det att det i 5 § 2 mom. i förordningen tas in en bestämmelse om att det attesterande organet och Ålands landskapsregering överenskommer separat om det praktiska utförandet av granskningar som föregår attesteringen av Ålands landskapsregering. En separat överenskommelse kan gälla till exempel Ålands landskapsregerings lokaler. Det

attesterande organet kan i sitt uppdrag anlita till exempel en utomstående revisionsammanslutning.

Enligt det föreslagna 6 § 1 mom. är Ålands landskapsregering den förvaltningsmyndighet på regional nivå som avses i artikel 123 i förordningen om strategiska planer och i momentet föreskrivs om de uppgifter som förvaltningsmyndigheten på regional nivå ska sköta i landskapet Åland. Bestämmelsen är ny, men den föreslagna förvaltande myndighetens uppgifter motsvarar de uppgifter som Ålands landskapsregering har skött under tidigare finansieringsperioder. I 2 mom. föreskrivs det för tydlighetens skull att Ålands landskapsregering utser en regional övervakningskommitté för att följa genomförandet av de delar av den strategiska GJP-planen som hör till landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet.

I 7 och 8 § i förordningen föreskrivs det om kostnaderna för skötseln av det utbetalande organets och den förvaltande myndighetens uppgifter. Landskapet Åland ska svara för de kostnader som orsakas av skötseln av de uppgifter som föreskrivs för landskapet i 4 och 6 § i förordningen. Förslaget motsvarar nuläget.

5. Beredningen av förordningen

Förslaget till överenskommelseförordning har beretts vid justitieministeriet utifrån jord- och skogsbruksministeriets utkast i samarbete med Ålands landskapsregering, Livsmedelsverket och finansministeriet. Utlåtanden om förslaget till överenskommelseförordning gavs av jord- och skogsbruksministeriet och Livsmedelsverket. Ålands landskapsregering har den 11 juli 2024 gett sitt samtycke till att en förordning enligt förslaget utfärdas. Ålandsdelegationen såg i sitt utlåtande inga hinder för att förordningen träder i kraft.

Förslaget till förordning har granskats på justitieministeriets laggranskning.

6. Ekonomiska verkningar

Förordningen förorsakar inga kostnader för riket. Enligt förslaget svarar landskapet Åland för de kostnader som skötseln av det utbetalande organets och förvaltande myndighetens uppgifter föranleder. Kostnader föranleds närmast av skötseln av uppgifter som hänför sig till utbetalningar och bokföring samt av behandling och uppföljning av rapporter som hänför sig till tillsyn och kontroll samt av åtgärder som dessa föranleder. Skötseln av de till förordningens tillämpningsområde hörande uppgifterna inom Landsbygdsverket uppskattas kräva cirka ett årsverke.

7. Ikraftträdande

Förordningen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2024. Samtidigt upphävs den nuvarande förordningen om skötseln av de uppgifter i landskapet Åland som hör till det utbetalande organet för Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU) (133/2016).

